
P r i n o s i

Zajednička međunarodna komisija za teološki dijalog između
Rimokatoličke crkve i Pravoslavne crkve

EKLEZIOLOŠKE I KANONSKE POSLJEDICE
SAKRAMENTALNE NARAVI CRKVE
CRKVENO ZAJEDNIŠTVO, KONCILJARNOST I AUTORITET

UVOD

1. "Da svi budu jedno. Kao što si ti, Oče, u meni, i ja u tebi, neka i oni u nama budu, da svijet uzvjeruje da si me ti poslao!" (Iv 17,21). Zahvaljujemo trojedinom Bogu koji je okupio nas – članove Zajedničke međunarodne komisije za teološki dijalog između Rimokatoličke i Pravoslavne Crkve – da zajedno možemo smjerno odgovoriti na ovu Isusovu molitvu. Svjesni smo da ponovno započinjemo naš dijalog u svijetu koji se u posljednje vrijeme temeljito mijenja. Procesi sekularizacije i globalizacije te izazovi koji se javljaju iz novih susreta kršćana i vjernika drugih vjera, zahtijevaju da Kristovi učenici novom hitnošću daju svjedočanstvo svoje vjere, ljubavi i nade. Neka Duh uskrsloga Krista osnaži naša srca i pameti da dođe do jedinstva naših Crkava, kako bismo zajedno mogli služiti jedinstvu i miru cijele ljudske obitelji. Neka nas isti Duh vodi do punog izražaja otajstva crkvenog zajedništva, da zahvalno navješćujemo svijetu divan Božji dar, tajnu čija ljepota osobito zrači u svetosti svetaca, na koju su svi pozvani.

2. Prema planu koji je donesen na Rodosu 1980. Zajednička je komisija započela rad razmatrajući misterij crkvenog zajedništva (*koinōnia*) u svjetlu otajstva Presvetog Trojstva i Euharistije. To je omogućilo dublje shvaćanje crkvenog zajedništva, kako na razini mjesne zajednice, oko njezina biskupa, tako i na razini odnosa biskupā i mjesnih Crkava kojima su na čelu u zajedništvu s *jednom Crkvom Božjom* koja obuhvaća čitav svemir (vidi Münchenski dokument, 1982.). Da bi se razjasnila narav zajedništva, Zajednička komisija je naglasila odnos koji postoji između vjere, sakramenata

– osobito triju sakramenata kršćanske inicijacije – i jedinstva Crkve (vidi Dokument iz Barija, 1987.). Zatim, proučivši sakrament Reda u sakramentalnom ustroju Crkve, Komisija je jasno ukazala na ulogu apostolskog nasljedstva kao jamstva *koinonie* cijele Crkve i njezina kontinuiteta s apostolima u svakom vremenu i mjestu (vidi dokument iz Valamoa, 1988.). Od 1990. do 2000. glavni je predmet razgovorâ koje je Komisija vodila bio “unijatizam” (Dokument iz Balamanda, 1993.; Baltimore, 2000.), što je pitanje kojemu ćemo u bliskoj budućnosti posvetiti više pozornosti. Sada ćemo se pozabaviti temom koja se javlja na kraju Dokumenta iz Valamoa, i razmotriti crkveno zajedništvo, koncilijarnost i autoritet.

3. Iz tih zajedničkih očitovanja naše vjere sada trebamo izvući ekleziološke i kanonske posljedice koje proizlaze iz sakramentalne naravi Crkve. Budući da je Euharistija, u svjetlu Trojstvenog misterija, konstitutivno mjerilo crkvenog života kao cjeline, postavlja se pitanje kako institucionalne strukture vidljivo odražavaju misterij tog zajedništva (*koinonie*)? Budući da se jedna i sveta Crkva ostvaruje istodobno u svakoj mjesnoj Crkvi koja slavi Euharistiju i u isto vrijeme u *koinonii* svih Crkava, nameće se pitanje kako se u životu Crkava očituje taj sakramentalni ustroj?

4. Jedinstvo i mnogostrukost, veza između jedne Crkve i mnogih mjesnih Crkava, ta temeljna veza Crkve, postavlja također pitanje o povezanosti između autoriteta svojstvenog svakoj crkvenoj instituciji i koncilijarnosti koja proizlazi iz misterija Crkve kao zajednice. Budući da nazivi “autoritet” i “koncilijarnost” obuhvaćaju vrlo široko područje, objasniti ćemo kako ih mi shvaćamo.[1]

I. TEMELJI KONCILIJARNOSTI I AUTORITETA

1. *Koncilijarnost*

5. Naziv koncilijarnost ili sinodalnost dolazi od riječi “koncil” (*synodos* na grčkom, *concilium* na latinskom), što izvorno znači skup biskupa koji imaju posebnu odgovornost. Moguće je također naziv shvatiti u širem smislu tako da se odnosi na sve članove Crkve (usp. ruski izraz *sobornost*). U skladu s tim, mi ćemo govoriti ponajprije o koncilijarnosti koja znači da svaki član Tijela Kristova, na temelju krštenja, ima svoje mjesto i vlastitu odgovornost u euharistijskoj *koinonii*, (na latinskom *communio*). Koncilijarnost odražava trinitarni misterij i tako pronalazi svoju konačnu utemeljenost. Tri

osobe Svetog Trojstva “nabrojene” su, kako veli sv. Bazilije Veliki (*O Duhu Svetomu*, 45), a da se ne označava “druga” ili “treća” osoba, te da se ne podrazumijeva nikakvo umanjivanje ili subordinacija. Na sličan način postoji također redosljed (*taxis*) među lokalnim Crkvama, što naravno ne podrazumijeva nejednakost u njihovoj eklezijalnoj naravi.

6. Euharistija očituje Trinitarnu *koinoniu* ostvarenu u vjernicima kao organskoj cjelini od više članova u kojoj svaki ima neku karizmu, službu ili svojstvenu ulogu, potrebnu u njihovoj raznolikosti i različitosti za ugradnju svih u jedno eklezijalno Tijelo Kristovo (usp. 1 Kor 12,4-30). Svi su pozvani, svi se trebaju zauzimati i sa svima se računa – svatko na različit iako ne na manje važan način – u zajedničkom djelovanju koje, po Duhu Svetome, u Crkvi uprisutnjuje službu Krista, koji je “put, istina i život” (Iv 14,6). Na taj se način misterij spasenjske *koinonije* sa Svetim Trojstvom ostvaruje u čovječanstvu.

7. Cijela zajednica i svaka osoba u njoj imaju “svijest Crkve” (*ekklesiastike syneidesis*), kako to naziva grčka teologija, na latinskom *sensus fidelium*. Na temelju krštenja i potvrde (krizme) svaki član Crkve vrši neki oblik autoriteta u Tijelu Kristovom. U tom su smislu svi vjernici (a ne samo biskupi) odgovorni za vjeru ispovjedenju na svom krštenju. Naš je zajednički nauk da Božji narod, primivši “pomazanje od Svetoga” (1 Iv 2,20 i 27), u zajedništvu sa svojim pastirima, ne može u pitanjima vjere upasti u zabludu (usp. Iv 16,13).

8. Biskupi su po božanskoj ustanovi dobili posebnu zadaću da naviještaju vjeru Crkve i razjašnjavaju pravila kršćanskog ponašanja. “Kao nasljednici Apostola, biskupi su odgovorni za zajedništvo u apostolskoj vjeri i u vjernosti življenja po evanđelju (Dokument iz Valamoa, br. 40).

9. Koncili su glavni način na koji se prakticira zajedništvo među biskupima (usp. Dokument iz Valamoa, br. 52). Jer “vjernost apostolskom zajedništvu povezuje međusobno sve biskupe združujući one koji imaju službu nadgledništva (*episkope*) u mjesnim Crkvama sa zborom apostola. Oni također oblikuju kolegij Duhom Svetim ukorijenjen u “jednom zauvijek” apostolske skupine, jedinstvenog svjedoka vjere. To ne znači samo da moraju biti povezani međusobno vjerom, ljubavlju, poslanjem, pomirenjem, nego također da zajednički imaju istu odgovornost i istu službu Crkve” (Münchenski dokument, III, 4).

10. Ova koncilijarna dimenzija života Crkve duboko je usađena u njezinu narav. To jest, temelji se na Kristovoj volji za njegov narod (usp. Mt 18, 15-20), čak i ako su njezina kanonska shvaćanja nužno određena povijesnim, društvenim, političkim ili kulturnim kontekstom. Tako definirana, koncilijarna dimenzija Crkve nalazi se na tri razine crkvene zajednice, na mjesnoj, regionalnoj i sveopćoj: na mjesnoj razini biskupije povjerene biskupu; na regionalnoj razini skupine mjesnih Crkava s njihovim biskupima koji "priznaju tko je prvi među njima" (Apostolski kanon 34); i na sveopćoj razini, gdje oni koji su prvi (*protoi*) u raznim područjima, zajedno sa svim biskupima, surađuju u onome što se tiče Crkve kao cjeline. I na ovoj razini također, *protoi* moraju priznati tko je prvi među njima.

11. Crkva postoji na mnogim i na različitim mjestima, što očituje njezin katolicitet. Bivajući "katolička" ona je živi organizam, Tijelo Kristovo. Svaka mjesna Crkva, kada je u zajednici s drugim mjesnim Crkvama, očitovanje je jedne, nedjeljive Božje Crkve. Stoga, "katolička" znači biti u zajednici s jednom Crkvom svih vremena i svih mjesta. Zato je razbijanje euharistijskog jedinstva ranjavanje jedne od bitnih značajki Crkve, njezina katoliciteta.

2. Autoritet

12. Kada govorimo o autoritetu, mislimo na *exousia*, kako je opisana u Novom zavjetu. Autoritet Crkve dolazi od njezinog Gospodina i Glave, Isusa Krista. Primivši autoritet od Boga Oca, Krist ga nakon svojeg uskrsnuća dijeli, preko Duha Svetoga, s apostolima. (usp. Iv 20,22). Preko apostola prenosi se na biskupe, njihove nasljednike, a preko njih na cijelu Crkvu. Isus Krist naš Gospodin vršio je svoj autoritet na različite načine, čime se, do eshatološkog ispunjenja (usp. 1 Kor 15, 24-28), Kraljevstvo Božje očituje svijetu: svojim naukom (usp. Mt 5,2; Lk 5,3); čudesima (usp. Mk 1, 30-34; Mt 14, 35-36); istjerivanjem nečistih duhova (usp. Mk 1,27; Lk 4, 35-36); opraštanjem grijeha (usp. Mk 2,10; Lk 5,24) i upućivanjem svojih učenika na put spasenja (usp. Mt 16,24). U skladu s ovlasti koju su primili od Krista (usp. Mt 28, 18-20), vršenje autoriteta koji pripada apostolima, a poslije biskupima uključuje naviještanje i nauk evanđelja, posvećivanje sakramentima, osobito euharistijom i pastirsko upravljanje onima koji vjeruju (usp. Lk 10,16).

13. Autoritet u Crkvi pripada samom Isusu Kristu, Glavi Crkve (usp. Ef 1,22; 5,23). Po njegovom Duhu Svetom, Crkva kao njegovo

Tijelo sudjeluje u njegovom autoritetu (usp. Iv 20, 22-23). Svrha je autoriteta u Crkvi da okuplja cijelo čovječanstvo u Isusu Kristu (usp. Ef 1,10; Iv 11,52). Autoritet povezan s milošću dobivenom ređenjem nije privatno vlasništvo onih koji ga primaju niti nešto što pruža zajednica, već je dar Duha Svetog namijenjen služanju (*diakonia*) zajednici i nikad se ne obnaša izvan nje. Njegovo vršenje uključuje sudjelovanje cijele zajednice, da biskup bude u Crkvi, a Crkva u biskupu (usp. Sv. Ciprijan, Ep. 66,8).

14. Vršenje autoriteta koji se obavlja u Crkvi, u ime Krista i snagom Duha Svetog, mora biti, u svim svojim oblicima i na svim razinama, služba (*diakonia*) ljubavi, po uzoru na Krista (usp. Mk 10,45; Iv 13,1-16). Autoritet o kojemu ovdje govorimo, budući da je božanski autoritet, može u Crkvi postojati samo u ljubavi između onog koji ga primjenjuje i onih koji su mu podložni. Stoga je to autoritet bez dominacije, bez fizičke ili moralne prisile. Budući da je on sudjelovanje u *exousii* rassetog i uzvišenog Gospodina, kojem je dana sva vlast na nebu i na zemlji (usp. Mt 28,18), može i mora zahtijevati podložnost. Međutim, zbog utjelovljenja i križa, on je potpuno drugačiji od autoriteta vođa naroda i velikana ovoga svijeta (usp. Lk 22,25-27). Ipak, autoritet se povjerava ljudima koji su, zbog slabosti i grijeha, često u napasti da ga zlorabe; no usprkos tome po samoj svojoj naravi evanđeosko poistovjećenje između autoriteta i služanja temeljno je pravilo Crkve. Vladati za kršćane znači služiti. Primjena i duhovna učinkovitost crkvenog autoriteta time su zajamčene slobodnim pristankom i dragovoljnom suradnjom. Na osobnoj razini, to prelazi u podložnost autoritetu Crkve da bismo slijedili Krista koji se s ljubavlju podložio Ocu sve do smrti i to smrti na križu (usp. Fil 2,8).

15. Autoritet u Crkvi temelji se na Riječi Božjoj, prisutnoj i živoj u zajednici učenika. Pismo je predana Riječ Božja, jer ju je Crkva, preko Duha Svetog u njoj prisutnog i djelatnog, primila u živoj predaji dobivenoj od apostola. U središtu je te predaje euharistija (usp. 1 Kor 10, 16-17; 11, 23-26). Autoritet Pisma proizlazi iz činjenice da je ono Riječ Božja, koja, čitana u Crkvi i od strane Crkve, prenosi evanđelje spasenja. Preko Pisma Krist se obraća okupljenoj zajednici i srcu svakog pojedinog vjernika. Crkva, po Duhu Svetom prisutnom u njoj, autentično tumači Pismo, osluškajući potrebe vremenâ i mjestâ. Ustaljeni običaj da se na koncilima evanđelje postavi u sredinu zborovanja potvrđuje i prisutnost Krista u njegovoj Riječi, koja je obvezna referentna točka

u svim njezinim raspravama i odlukama, te istodobno potvrđuje autoritet Crkve da tumači Riječ Božju.

16. U svom božanskom naumu Bog hoće da njegova Crkva ima ustroj usmjeren prema spasenju. Tom temeljnom ustroju pripada vjera koja se ispovijeda i sakramenti koji se slave u apostolskom nasljedstvu. Autoritet je u crkvenoj zajednici povezan s tim temeljnim ustrojem: njegovo je vršenje određeno kanonima i statutima Crkve. Neka od tih pravila mogu se različito primjenjivati prema potrebama crkvene zajednice u različitim vremenima i različitim mjestima, uz uvjet da se uvijek poštuje temeljni ustroj Crkve. Tako, baš kao što zajedništvo sakramenata pretpostavlja zajedništvo u istoj vjeri (usp. Dokument iz Barija, br. 29-33), jednako tako, da bi crkveno zajedništvo bilo potpuno, i među Crkvama mora postojati međusobno priznavanje kanonskih odredaba u njihovim legitimnim različitostima.

II. TROSTRUKA AKTUALIZACIJA KONCILIJARNOSTI I AUTORITETA

17. Nakon što smo istaknuli da su koncilijarnost i autoritet u temeljima Crkve, te uvidjeli složenost sadržaja tih termina, sada trebamo odgovoriti na sljedeća pitanja: Kako institucionalni elementi Crkve vidljivo izražavaju misterij *koinonije* i kako mu služe? Kako kanonske strukture Crkava izražavaju svoj sakramentalni život? U tu svrhu uočavamo tri razine crkvenih institucija: razinu mjesne Crkve oko svoga biskupa; regionalnu razinu koja obuhvaća nekoliko susjednih mjesnih Crkava; i razinu čitavog nastanjenog svijeta (*oikoumene*) koji okuplja sve mjesne Crkve.

1. Lokalna razina

18. Crkva Božja je ondje gdje se zajednica okuplja na euharistiju, kojoj izravno ili preko svojih prezbitera, predsjedajući biskup, legitimno zaređen u apostolskom nasljedstvu, podučavajući vjeru primljenu od apostola, u zajedništvu s drugim biskupima i njihovim Crkvama. Plod je euharistije i svećeničke službe okupljanje u autentičnoj zajednici vjere, molitve, poslanja, bratske ljubavi i međusobnog pomaganja, svih onih koji su primili Duha Svetog na krštenju. Ta zajednica je okvir u kojem se vrši sav crkveni autoritet. Zajednica je kriterij za njegovo obnašanje.

19. Poslanje je svake mjesne Crkve da bude, po milosti Božjoj, mjesto gdje se Bogu služi i gdje ga se časti, gdje se navješćuje evanđelje, gdje se slave sakramenti, mjesto gdje vjernik nastoji ublažiti bijedu svijeta i gdje svaki vjernik može naći spasenje. Ona je svjetlo svijeta (usp. Mt 5, 14-16), kvasac (usp. Mt 13,33), svećenička zajednica Božja (usp. 1 Pt 2,5 i 9). Svrha je kanonskih normi kojima se upravlja da osiguraju to poslanje.

20. Po samom krštenju kojim je osoba postala ud Krista, svaka krštena osoba pozvana je da, prema darovima Duha Svetog, služi unutar te zajednice (usp. 1 Kor 12, 4-27). Tako se putem zajedništva, u kojemu svi članovi služe jedan drugom, mjesna Crkva u svome ustroju već pokazuje kao "sinodalna" ili "koncilska". Ta "sinodalnost" ne proizlazi samo iz odnosa solidarnosti, međusobnog pomaganja i dopunjavanja koje različiti zaređeni službenici među sobom imaju. Zacijelo, prezbiterij je koncil biskupa (usp. sv. Ignacije Antiohijski, *Tralijanima*, 3), a đakon je njegova "desna ruka" (*Didascalia Apostolorum*, 2,28,6), tako da, prema preporuci sv. Ignacija, sve neka se čini složno (usp. *Efežanima*, 6). Sinodalnost, pak, također stavlja sve članove zajednice u podložnost biskupu, koji je *protos* i glava (*kephale*) mjesne Crkve, kako zahtijeva crkveno zajedništvo. Po istočnoj i zapadnoj tradiciji, i laici, muškarci i žene, redovnici i redovnice te posvećene osobe biskupije i župe aktivno sudjeluju u mnogim oblicima služenja i poslanja.

21. Karizme članova zajednice svoje izvorište imaju u Duhu Svetome i usmjerene su na dobrobit svih. Ta činjenica pojašnjava i zahtjeve i ograničenja autoriteta svakog pojedinca u Crkvi. Ne bi trebalo biti ni pasivnosti ni zamjene služba, ni zanemarivanja ni dominacije jednog nad drugim. Sve karizme i službe u Crkvi imaju jedno stjecište u biskupovoj službi, koji služi zajedništvu mjesne Crkve. Svi su pozvani da se obnavljaju Duhom Svetim u sakramentima i da odgovore trajnim obraćenjem (*metanoia*), tako da im bude zajamčeno zajedništvo u istini i milosrđu.

2. Regionalna razina

22. Budući da Crkva pokazuje svoj katolicitet u *synaxi* mjesne Crkve, taj se katolicitet mora istinski izražavati u zajedništvu s drugim Crkvama koje ispovijedaju istu apostolsku vjeru i dijele isti osnovni crkveni ustroj, počevši odmah od onoga što im je zajednička odgovornost poslanja u njihovoj određenoj regiji (usp. Münchenski dokument, III, 3, i Dokument iz Valamoa, br. 52 i

53). Zajedništvo se među Crkvama izražava u ređenju biskupa. To je ređenje podijeljeno prema kanonskom redu, kad tri biskupa ili nekoliko njih, ili barem dva (usp. Nicejski I, kanon 4) djeluju u ime biskupskog zbora i naroda Božjeg, primivši i sami svoju službu od Duha Svetog polaganjem ruku u apostolskom nasljedstvu. Kada se ovo obavi u skladu s kanonima, zajamčeno je zajedništvo među Crkvama u pravoj vjeri, sakramentima i crkvenom životu, kao i živo zajedništvo s prethodnim pokoljenjima.

23. To učinkovito zajedništvo među pojedinačnim mjesnim Crkvama, a svaka od njih je Katolička crkva na određenome mjestu, izražava se putem određene prakse: sudjelovanjem biskupa susjednih biskupija na ređenju biskupa mjesne Crkve; pozivom biskupu neke druge Crkve da koncelebrira na *synaxi* mjesne Crkve; pozdravima dobrodošlice vjernicima tih drugih Crkava što sudjeluju za euharistijskim stolom; razmjenom pisama prigodom ređenja; i pribavljanjem materijalne potpore.

24. Kanon koji su prihvatili Istok i Zapad govori o tom odnosu između mjesnih Crkava neke regije: "Biskupi svake pokrajine (*ethnos*) moraju priznavati onog koji je prvi (*protos*) među njima, i smatrati ga svojim poglavarom (*kephale*), i ne činiti ništa što je važno bez njegova pristanka (*gnome*); svaki biskup može činiti samo ono što se odnosi na njegovu biskupiju (*paroikia*) i njoj pripadajuća područja. Ali taj prvi (*protos*) ne može učiniti ništa bez pristanka svih. Na taj će način vladati sloga (*homonoia*), a Bog će biti hvaljen po Gospodinu u Duhu Svetom" (Apostolski kanon 34).

25. To pravilo, koje se uvijek iznova pojavljuje u različitim oblicima u kanonskoj predaji, primjenjuje se na sve odnose između biskupâ nekog područja, bilo pokrajine, bilo metropolije ili patrijarhata. Njegova se praktična primjena može naći na sinodama ili koncilima pokrajine, regije ili patrijarhata. Činjenica da je sastav regionalne sinode uvijek u biti biskupski, čak i kad su uključeni i drugi članovi Crkve, otkriva narav sinodalnog autoriteta. Samo biskupi imaju pravo glasa (*voce deliberativa*). Autoritet sinode temelji se na naravi same biskupske službe, i očituje kolegijalnu narav episkopata u službi zajedništva Crkava.

26. Sinoda (ili koncil) podrazumijeva sudjelovanje svih biskupa nekog područja. Njome upravlja načelo jednodušnosti i sloge (*homonoia*), što se obilježava euharistijskim slavljenjem, kako se dade razabrati iz zaključne doksologije gore spomenutog Apostolskog kanona 34. Ipak, ostaje činjenica da je svaki biskup u pastoralnoj

skrbi sudac, i da je odgovoran pred Bogom za stanje u svojoj vlastitoj biskupiji (usp. sv. Ciprijan, Ep. 55, 21); tako je on čuvar katoliciteta svoje mjesne Crkve, i uvijek mora brižno promicati katoličko zajedništvo s drugim Crkvama.

27. Iz toga proizlazi da regionalna sinoda ili koncil nema autoritet nad drugim crkvenim regijama. No ipak, razmjena informacija i dogovora između predstavnika nekoliko sinoda izraz je katoliciteta, isto kao i bratske međusobne pomoći i ljubavi, što treba vladati među svim mjesnim Crkvama, na što veću zajedničku dobrobit. Svaki biskup je odgovoran za cijelu Crkvu, zajedno sa svim svojim kolegama u jednom istom apostolskom poslanju.

28. Na taj se način dogodilo da su pojedinačne crkvene pokrajine odlučile učvrstiti svoju povezanost u zajedničkoj odgovornosti. To je bio jedan od čimbenika koji su u povijesti naših Crkava doveli do uspostave patrijarhata. Patrijarhatske sinode vode se istim crkvenim načelima i istim kanonskim normama kao i pokrajinske sinode.

29. U idućim su se stoljećima, i na Istoku i na Zapadu, razvili određeni novi oblici (configurations) zajedništva između mjesnih Crkava. Na kršćanskom Istoku osnovani su novi patrijarhatski i autokefalne Crkve, a u Latinskoj se Crkvi u posljednje vrijeme javlja poseban način okupljanja biskupa, biskupska konferencija. S eklesiološkoga gledišta to nisu tek administrativne podjele: one izražavaju duh zajedništva u Crkvi, a u isto vrijeme poštuju različitost ljudskih kultura.

30. Bez obzira na vlastite obrise i kanonske propise regionalna sinodalnost zapravo pokazuje da Crkva Božja nije zajednica osoba ili mjesnih Crkava odsječenih od svojih ljudskih korijena. Jer je zajednica spasenja, a spasenje je "obnova stvorenja" (usp. sv. Irenej, *Adv. Haer.*, 1,36,1), ona obuhvaća ljudsku osobu u svemu što je veže s ljudskom stvarnošću kako ju je Bog stvorio. Crkva nije tek skup pojedinaca; ona se sastoji od zajednica s različitim kulturama, poviješću i društvenim strukturama.

31. U grupiranju mjesnih Crkava na regionalnoj razini, katolicitet se pokazuje u svojem istinskom svjetlu. On je izraz prisutnosti spasenja ne u nekom bezobličnom (undifferentiated) svemiru, već u ljudskom rodu takvom kakvim ga je Bog stvorio i u koji dolazi da ga spasi. U misteriju spasenja ljudska narav je istodobno preuzeta u svoj svojoj punini i izliječena od onoga što joj je grijeh nanio zbog njezine samodostatnosti, oholosti, nepovjerenja

u druge, agresivnosti, ljubomore, zavidnosti, lažljivosti i mržnje. Crkvena *koinonia* dar je kojim je čitavo čovječanstvo međusobno povezano, u Duhu uskrslog Gospodina. To jedinstvo, stvoreno od Duha, daleko od toga da bi vodilo u jednoličnost, probuđuje i štiti – a, na neki način, i osnažuje – različitost i posebnost.

3. Sveopća razina

32. Svaka mjesna Crkva nije u zajedništvu samo sa susjednim Crkvama, već sa svim mjesnim Crkvama, s onima koje su danas u svijetu, s onima koje su bile od početka, i s onima koje će biti u budućnosti, i s Crkvom koja je već u slavi. U skladu s Kristovom voljom, Crkva je jedna i nedjeljiva, uvijek i na svakome mjestu ista. Obje Crkve, Katolička i Pravoslavna, ispovijedaju u Nicejsko-carigradskom vjerovanju da je Crkva jedna i katolička. Njezin katolicitet obuhvaća ne samo različitost ljudskih zajednica nego i njihovo temeljno jedinstvo.

33. Stoga je jasno da jednu istu vjeru treba ispovijedati i živjeti u svim mjesnim Crkvama, jednu istu euharistiju treba svuda slaviti i jednu istu apostolsku službu treba vršiti u svim zajednicama. Mjesna Crkva ne može mijenjati Vjerovanje, koje su formulirali ekumenski koncili, premda Crkva uvijek mora “davati primjerene odgovore na nove probleme, koji se temelje na Svetom pismu u skladu i u bitnom kontinuitetu s prethodnim dogmatskim izričajima” (Dokument iz Barija, br. 29). Isto tako, mjesna Crkva ne može nekom jednostranom odlukom mijenjati temeljnu srž koja se odnosi na oblik službe, nijedna mjesna Crkva ne može slaviti euharistiju po svojoj volji izdvojeno od drugih mjesnih Crkava a da ozbiljno ne naštetiti crkvenom jedinstvu. U svim se tim stvarima zadire u svezu samog jedinstva – dakle u samu bit Crkve.

34. Upravo zbog tog zajedništva sve Crkve, pomoću kanona, uređuju sve što se odnosi na euharistiju i sakramente, službu i ređenje, prenošenje (*paradosis*) i podučavanje (*didaskalia*) vjere. Jasno je zašto su na tom području potrebna kanonska pravila i stegovne mjere.

35. Tijekom povijesti, kada su nastali ozbiljni problemi koji su pogađali opće zajedništvo i slogu među Crkvama – bilo u pogledu autentičnog tumačenja vjere, ili službâ i njihova odnosa prema cijeloj Crkvi, ili zajedničke stege koja zahtijeva vjernost evanđelju – počelo se pribjegavati ekumenskim koncilima. Ti

koncili nisu bili ekumenski samo stoga što su zajedno okupljali biskupe iz svih područja, a posebno one iz pet glavnih sjedišta, Rima, Carigrada, Aleksandrije, Antiohije i Jeruzalema, u skladu s drevnim poretkom (*taxis*). Bili su ekumenski, također, zbog svojih svećanih doktrinarnih odluka i zajedničkih izričaja vjere, osobito o bitnim točkama, koje su obvezujuće za sve Crkve i sve vjernike, za sva područja i za sva vremena. Iz toga razloga odluke ekumenskih koncila ostaju normativne.

36. Povijest ekumenskih koncila pokazuje što treba smatrati njihovim posebnim značajkama. To pitanje je potrebno i nadalje proučavati u našem budućem dijalogu, uzimajući u obzir razvoj crkvenih struktura tijekom posljednjih stoljeća na Istoku i na Zapadu.

37. Ekumenska važnost odluka nekog koncila prepoznaje se tijekom procesa njegova prihvata, dužeg ili kraćeg trajanja, kojim Božji narod kao cjelina – putem razmišljanja, prosuđivanja, rasprave i molitve – u tim odlukama priznaje jednu apostolsku vjeru mjesnih Crkava, koja je oduvijek ista i kojoj su biskupi učitelji (*didaskaloí*) i čuvari. Taj se proces recepcije različito tumačio na Istoku i na Zapadu, sukladno njihovim kanonskim tradicijama.

38. Stoga koncilijarnost ili sinodalnost znači mnogo više od skupa biskupa. Ona uključuje i njihove Crkve. Biskupi su nositelji i glasonoše vjere svojih Crkava. Biskupske odluke moraju ući u život Crkava, osobito u njihov liturgijski život. Prema tome, svaki ekumenski koncil koji se kao takav prihvaća, u punom je i pravom smislu očitovanje zajedništva i služenje zajedništvu cijele Crkve.

39. Za razliku od dijecezanskih i regionalnih sinoda, ekumenski koncil nije "institucija" čija se učestalost može urediti kanonima; on je prije jedan "događaj", jedan *kairos* nadahnut Duhom Svetim koji vodi Crkvu tako da se unutar nje rađaju institucije koje su joj potrebne i koje odgovaraju njezinoj naravi. Sklad između Crkve i koncila toliko je dubok da su, čak i nakon raskola između Istoka i Zapada, nakon čega je bilo nemoguće održavati ekumenske koncile u strogom smislu riječi, obje Crkve nastavile održavati koncile kad god je dolazilo do ozbiljnih kriza. Ti su koncili okupljali biskupe mjesnih Crkava u zajedništvu s Rimskom stolicom, odnosno, shvaćani na drugačiji način, s Carigradskom stolicom. U Rimokatoličkoj su Crkvi neki od ovih koncila koji su održavani na Zapadu, smatrani ekumenskima. Ta situacija, koja je obvezivala obje strane kršćanskog svijeta da sazivaju svoje i sebi odgovarajuće

koncile, poticala je razdore koji su pridonosili obostranom otuđenju. Trebat će pronalaziti načine koji će omogućiti ponovno uspostavljanje ekumenskoga konsenzusa.

40. Tijekom prvoga tisućljeća sveopće je zajedništvo Crkava u redovitom tijeku događaja održavano putem bratskih odnosa među biskupima. Ti odnosi, među samim biskupima, između biskupa i njihovih dotičnih *protoia*, te među samim *protoima* u kanonskom redu (*taxis*) posvjedočeni od drevne Crkve, nje govali su i učvršćivali crkveno zajedništvo. Povijest bilježi savjetovanja, pisma i molbe velikim sjedištima, osobito Rimskoj Stolicu, što živo izražava solidarnost koju stvara *koinonia*. Kanonske odredbe kao što su uvrštavanje imena biskupa glavnih sjedišta na diptihe i razmjenjivanje ispovijesti vjere s drugim patrijarsima prigodom izborâ, konkretni su izrazi *koinonie*.

41. Obje se strane slažu da su taj kanonski *taxis* svi priznavali u doba dok je Crkva bila nepodijeljena. Nadalje se slažu da Rim, kao Crkva koja "predsjeda u ljubavi", kako reče sv. Ignacije Antiohijski (*Rimljanima*, Uvod), zauzima prvo mjesto u tom *taxisu*, i da je stoga Rimski biskup *protos* među patrijarsima. Ipak, ne slažu se oko tumačenja tog povijesnog iskaza iz onoga doba s obzirom na prava prednosti Rimskog biskupa kao *protosa*, a to je ono što se još u prvom tisućljeću na različite načine shvaćalo.

42. Koncilijarnost na sveopćoj razini, koja se primjenjuje na ekumenskim koncilima, uključuje aktivnu ulogu Rimskog biskupa, kao *protosa* biskupâ glavnih sjedišta, u suglasnosti s okupljenim biskupima. Premda Rimski biskup nije sazivao ekumenske koncile u prvim stoljećima i nije im nikada osobno predsjedao, on je ipak bio snažno uključen u tijek donošenja odluka na tim koncilima.

43. Primat i koncilijarnost uzajamno su ovisni. Zato se primat na različitim razinama života Crkve, mjesnoj, pokrajinskoj ili sveopćoj, uvijek mora sagledavati u kontekstu koncilijarnosti, a isto tako i koncilijarnost u kontekstu primata.

Što se tiče primata na različitim razinama, želimo istaknuti sljedeće točke:

1. Primat je na svim razinama čvrsto utemeljena praksa u kanonskoj tradiciji Crkve.
2. Dok činjenicu primata na sveopćoj razini i Istok i Zapad prihvaćaju, postoje razlike u shvaćanju glede načina na koji se on treba primjenjivati, a također i s obzirom na njegovu svetopisamsku i teološku utemeljenost.

44. U povijesti Istoka i Zapada, barem do devetog stoljeća, na svakoj od uspostavljenih crkvenih razina, *protosu* ili *kephale*, priznavalo se cijeli niz povlastica (prerogativa), uvijek u kontekstu koncilijarnosti, u skladu s uvjetima onih vremena: na mjesnoj, za biskupa kao *protosa* njegove biskupije u odnosu na njegove svećenike i narod; na regionalnoj, za *protosa* pojedine metropolije u odnosu na biskupe njegove pokrajine, i za *protosa* svakog od pet patrijarhata, u odnosu na metropolite svakog okruga; na sveopćoj za rimskog biskupa kao *protosa* među patrijarsima. To razlikovanje razina ne umanjuje sakramentalnu jednakost svakog biskupa niti katolicitet svake mjesne Crkve.

ZAKLJUČAK

45. Preostaje nam još dublje proučiti pitanje uloge rimskog biskupa u zajednici svih Crkava. Koja je specifična služba biskupa "Prve stolice" u ekleziologiji *koinonije* i u kontekstu onog što smo u ovome tekstu rekli o koncilijarnosti i autoritetu? Kako bi trebalo shvatiti i živjeti nauk Prvoga i Drugoga vatikanskog koncila o sveopćem primatu u svjetlu crkvene prakse prvog tisućljeća? To su krucijalna pitanja za naš dijalog i nadu za ponovnu uspostavu punog zajedništva među nama.

46. Mi, članovi Zajedničke međunarodne komisije za teološki dijalog između Rimokatoličke i Pravoslavne Crkve, uvjereni smo da gore navedeno očitovanje o crkvenom zajedništvu, koncilijarnosti i autoritetu predstavlja pozitivan i značajan napredak u našem dijalogu, te da pruža čvrstu osnovu za buduću raspravu o pitanju primata na sveopćoj razini u Crkvi. Svjesni smo da je ostalo mnogo teških pitanja koja treba razjasniti, ali se nadamo da, podržavani Isusovom molitvom "Da svi budu jedno ... da svijet uzvjeruje" (Iv 17,21), poslušni Duhu Svetom, možemo graditi na već postignutom sporazumu. Ponovno potvrđujući i ispovijedajući "jednog Gospodina, jednu vjeru, jedno krštenje" (Ef 4,5), slavimo Trojedinoga Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga, koji nas je zajedno okupio.*

Ravenna, 13. listopada, 2007.

---

[1] Pravoslavni sudionici smatrali su važnim naglasiti da se upotrebom naziva "Crkva", "sveopća Crkva", "nedjeljiva Crkva" i "Tijelo Kristovo" u ovom dokumentu i sličnim dokumentima koje je sastavila Zajednička komisija ni na koji način ne ugrožava Pravoslavna crkva da sebe vidi kao

(Na početku engleskog izvornika stoji uvodna napomena):

* Ovo što slijedi je "Dokument iz Ravenne" o kojem su članovi *Zajedničke međunarodne komisije za teološki dijalog između Rimokatoličke i Pravoslavne Crkve* raspravljali i jednoglasno ga izglasali na desetoj plenarnoj sjednici Komisije održanoj od 8. do 14. listopada 2007. Dakle, dokument je rezultat rada Komisije i ne treba se smatrati službenom izjavom crkvenog učiteljstva. Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana priredilo je prijevode teksta na talijanskom, francuskom i njemačkom.

(Priredio: *Nediljko A. Ančić*)

ECCLESIOLOGICAL AND CANONICAL CONSEQUENCES OF THE
SACRAMENTAL NATURE OF THE CHURCH
ECCLESIAL COMMUNION, CONCILIARITY AND AUTHORITY

The following is the original English text of the 'Ravenna Document' which was discussed and unanimously approved by the members of the *Joint International Commission for the Theological Dialogue between the Roman Catholic Church and the Orthodox Church* during the tenth plenary session of the Commission held in Ravenna from 8-14 October 2007. Thus, the document represents the outcome of the work of a Commission and should not be understood as an official declaration of the Church's teaching. The Pontifical Council for Promoting Christian Unity has provided translations of the text in Italian, French and German.

---

jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu, o čemu govori Nicejsko vjerovanje. S katoličke točke gledišta vrijedi ista svijest o sebi koja uključuje da: jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva "postoji u Katoličkoj crkvi" (*Lumen gentium*, 8); to ne isključuje priznanje da su elementi prave Crkve prisutni i izvan katoličkog zajedništva.